

Šabata, Jaroslav

O některých nových prvcích v rozvoji socialistického soutěžení

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. G, Řada sociálněvědná.
1960, vol. 9, iss. G4, pp. [8]-27

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/111787>

Access Date: 30. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JAROSLAV ŠABATA

O NĚKTERÝCH NOVÝCH PRVCÍCH V ROZVOJI SOCIALISTICKÉHO SOUTĚŽENÍ

„Nejen teoreticky, nýbrž na základě velkých životních zkušeností jsme si osvojili onu hlubokou pravdu vědeckého komunismu, že ve změně životních podmínek a názorů lidí má rozhodující úlohu revoluční praxe.“

(N. S. Chruščev na XXI. sjezdu KSSS.)

Se vznikem hnutí kolektivů soutěžících o titul brigáda socialistické práce vykrystalizovala nová, vyšší forma socialistické soutěže, jež je všeobecně charakterizována tím, že soutěžící kolektivy přijímají a plní spolu se závazky ekonomickými i závazky politicko-morálního charakteru v duchu hesla „učit se socialisticky pracovat a žít“¹.

Mimořádný význam tohoto hnutí je nesporný. Usnesení ÚV KSČ z konce roku 1959 konstatuje, že jeho dosavadní rozšíření představuje „jen počátek tohoto skvělého hnutí“ a že je třeba, aby se toto hnutí „v jubilejním roce podstatně rozrostlo do šířky i do hloubky“. Ukládá stranickým organizacím a orgánům, komunistům v ROH, ČSM a ve vedení závodů dosáhnout toho, aby hnutí brigád socialistické práce široce zakotvilo především v dolech, hutích, strojírenství a stavebnictví, aby se stalo hnací silou rozvoje iniciativy mas i v ostatním průmyslu a v dopravě, a aby bylo daleko rozhodněji a intenzivněji dbáno o jeho rozšíření v socialistické zemědělské velkovýrobě.²

Velká pozornost, která je očividně novému hnutí věnována,³ souvisí obecně s úkoly dovršení výstavby socialismu v naší zemi. Zvláště pak souvisí s úsilím těsně spojit výchovnou práci s řešením naléhavých úkolů socialistické výstavby. Proto se vyzvedává rozhodnutí kolektivů socialistické práce podílet se na přestavbě dělnických mezd a pracovat podle technicky zdůvodněných norem, iniciativa dělnických kolektivů pomáhat při rozšiřování hnutí brigád socialistické práce v zemědělství a přispět vůbec k dosažení obratu v zemědělské výrobě v nadecházejícím období apod. Tato snaha je součástí celkové orientace komunistických stran usilujících o stále účinnější rozvoj výchovné práce v masách lidu.⁴ Snad nejvyhraněnější formulaci této tendence najdeme v poukazu N. S. Chruščova ve zprávě na XXI. sjezdu KSSS, že „myšlenku boje za komunismus vnáší strana do vědomí mas ve formě naprosto konkrétních úkolů, organizuje a usměrňuje úsilí každého kolektivu a všech lidí k jejich plnění“.⁵

V soutěži kolektivů o titul brigáda socialistické práce je „vnášení ideje boje za komunismu do vědomí mas ve formě konkrétních úkolů“ tak přímé a bezprostřední, že se přímo nabízí zkoumat souvislosti mezi ideově politickou prací strany

a budovatelskou iniciativou mas na základě historické analýzy tohoto nového hnutí, které v sobě ztělesňuje všechny nejprogresivnější prvky celého dosavadního vývoje socialistického soutěžení a pozvedá je na vyšší stupeň.

I.

Jedním z nejčastěji zdůrazňovaných rysů hnutí kolektivů socialistické práce je **s p o n t á n n o s t**. Všeobecně vzato je ovšem tato charakteristika správná. Správná přestává být, jakmile se z ní stává paušální tvrzení, jež vytváří dojem, jako by právě toto hnutí — na rozdíl od všech předcházejících forem socialistického soutěžení — bylo „neformální“, vzniklo „z iniciativy mas samých“, „bez směrnic shora“ atd. Každé z těchto určení platí pro všechny významné formy socialistické soutěže. V jistém smyslu pak tato určení neplatí, a to v tom smyslu, chápe-li se spontánnost hnutí brigád socialistické práce jako samočinný rozvoj iniciativy mas, a to právě proto, že jde zcela zřejmě o velmi vysoký stupeň socialistické soutěže.

S názorem (a ještě spíše s jeho praktickými důsledky), že kolektivy soutěžící o titul brigáda socialistické práce nevyžadují zvláštní pozornosti p r á v ě p r o t o, že jsou vyspělé a uvědomělé, se lze setkat všude tam, kde se nechápe význam a podstata iniciativy pracujících. Zračí se v něm podceňování všech forem socialistického soutěžení. Probluskuje v něm představa, že socialistické soutěžení je věcí víceméně formální, že kdysi snad bylo „spontánní“, nyní však žije jen proto, že se o ně starají funkcionáři. Postoj vyjádřený tímto myšlenkovým pochodem brzdí ovšem správný, aktivní přístup k tvořivé činnosti pracujících. Ve vztahu k hnutí brigád socialistické práce posiluje ony byrokratické tendence, jež výstižně postihuje schéma: „založit“ — „vykázat se“ — „nestarat se“. Avšak čím vyšší a složitější je ta či ona forma společenského života, tím obtížnější a náročnější je její řízení. Kladný vliv hnutí brigád socialistické práce na rozvoj socialistického soutěžení vyžaduje proto i zkvalitnění politické a organizační práce. „Stranické orgány a organizace musí vycházet z toho — praví se v nedávném usnesení ÚV KSČ —, že hnutí brigád socialistické práce vyžaduje nový pohled na řízení socialistického soutěžení, protože obsahuje nové prvky, zvyšuje se jeho kvalita, a tomu musí odpovídat i metoda řízení.“⁶

Představy, zkreslující podstatu spontánnosti socialistického soutěžení, jsou odrazem známých oportunistických a anarchistických koncepcí, které za revoluční a komunistické, zdravé a životaschopné považují jen to, co nepotřebuje „berle“ organizační práce. Jejich nevysychajícím zdrojem je maloměšťácká, nekolektivistická psychologie a ideologie, která pramení z individualistických životních podmínek a která není s to pochopit rozpor a jednotu spontánního a uvědomělého, demokratického a řízeného, svobodného a organizovaného prvku socialistického života. Pozitivní, všestranné a nejhlubší pochopení problému spontánnosti lidové iniciativy je obsaženo „v hluboké pravdě vědeckého komunismu, že ve změně životních podmínek a názorů lidí má rozhodující úlohu revoluční praxe“. S touto myšlenkou se setkáváme v celé historii vědeckého komunismu. Je obsažena v materiálech XXI. sjezdu KSSS, podtrhuje ji směrnice, že ideu komunismu nutno vnášet do vědomí mas ve formě konkrétních úkolů, a její základ najdeme v raných Marxových úvahách, v „Tezích o Feuerbachovi“ (1845).

Marx zde — jak známo — vychází z předpokladu, že lidská podstata není

žádné abstraktum, něco neměnného, izolovaného, neurčovaného životními podmínkami, okolnostmi a výchovou, nýbrž souhrnem společenských vztahů, které se mění s celým chodem dějin. Společenské poměry, vztahy mezi lidmi (které se odrážejí v materiální i duchovní sféře) a lidská podstata, podstata osobnosti, jsou proto dvě stránky jedné věci. Změnit lidi předpokládá změnit společenské poměry, společenské vztahy.

Avšak společenské poměry mění lidé! A mohou být měněny jen těmi lidmi, kteří v daných společenských kapitalistických poměrech vyrostli. Novou společnost (v níž se změní lidská podstata) mohou tedy budovat jen lidé „nezměnění“, tj. lidé v kapitalistických poměrech vyrostlí a jimi zatížení. — Mohou však skutečně tito lidé novou společnost budovat? — Na této otázce ztroskotávali všichni ti Marxovi předchůdci, kteří pochopili, že velká reforma společnosti a člověka se nemůže uskutečnit v podmínkách soukromého vlastnictví, že je třeba nastolit společenské vlastnictví a jemu odpovídající vztahy spolupráce, avšak nepochopili, jak reálně k takovému stavu dospět. Dělili společnost na dvě části, z nichž jedna, osvícená a uvědomělá, byla podle jejich představ nadřazena ostatní společnosti a povolána k tomu, aby založila společnost novou — socialistickou. Žádná z těchto koncepcí nepočítala s masami vykořisťovaných (zdaleka ne ještě socialistických lidí), jako s aktivní společenskou silou; hybným činitelem přeměny společnosti jim byl osvícený a mravný duch ušlechtilých jedinců. Marxovi předchůdci nepochopili onu hlubokou dialektiku dějin, podle níž se masy pracujících — skutečná hybná síla dějin — mění zároveň s tím, jak mění svým revolučním úsilím celou společnost. Východisko ze „začarovaného kruhu“ vzájemné závislosti lidské podstaty a změny životních podmínek našel Marx ve své proslulé formuli, že „konidence změny okolností a lidské činnosti může být postížena a racionálně pochopena jen jako převratná praxe“.⁷

Marxova teze o významu revoluční praxe pro změnu životních podmínek a názorů lidí platí ovšem stejně pro boj proti kapitalismu jako pro období budování nového řádu. Revoluční iniciativa a aktivita při budování socialismu je přímým pokračováním a rozvinutím osvobozené boje vykořisťovaných mas proti kapitalismu. První specifická forma socialistické soutěže, komunistické sabotníky, byly proto ve své době nazývány „práce revolučním způsobem“. Na základě dopisu ÚV KSR o práci revolučním způsobem a v souvislosti se znepokojivými zprávami o průtazích při provádění mobilizace v občanské válce, způsobených nedostatkem lokomotiv, rozhodla se část moskevských železničářů-komunistů, kteří neodešli na frontu, odstranit nedostatek pracovních sil svou dobrovolnou prací. Tak vznikl závezek, odpracovat v sobotu bezplatně šest hodin fyzické práce po normální pracovní době, aby — jak se praví v rezoluci o uspořádání „komunistické soboty“ — byla „okamžitě vyrobena reálná hodnota“. Komunisté-železničáři, sami strženi nadšením dobrovolníků, kteří odešli na frontu, strhli svým příkladem řadu bezpartijních sympatizujících dělníků a v sobotu 10. května 1919 v šest hodin večer nastoupili „jako vojáci“ do práce . . . Podle „snad jen trochu přehnaného výroku starého mistra, bylo za komunistickou sobotu vykonáno ve srovnání s prací neuvědomělých a nedbalých dělníků tolik, kolik za týden“ — praví se v dobové novinové zprávě.⁸ Příklad moskevských železničářů se pak rychle šířil po celé zemi.

Komunistické soboty nazval Lenin „velkou iniciativou“, „hrdinstvím dělníků v zázemí“, „počátkem převratu, převratu obtížnějšího, podstatnějšího, hlubšího a důležitějšího než svržení buržoazie, neboť je to vítězství nad vlastní netečností,

neukázněností a maloměšláckým sobectvím, nad těmito návyky, které dělníkoví a rolníkoví zanechal prokletý kapitalismus“.⁹ Komunistické soboty byly prvním stupněm socialistického úsilí mas v epoše historického převratu od kapitalismu ke komunismu. Všechny další formy socialistické soutěže v Sovětském svazu i jinde (počátek socialistické soutěže u nás lze spatřovat již z dobrovolných národních směn po osvobození — v jisté době komunistických subotníků), jsou dalšími a dalšími stupni k tomto historickému převratu, jednotlivými články v jednotném řetězu světového a zákonitého osvobozenického boje pracujících, jehož počátek sahá hluboko do minulosti, k prvním krokům třídního boje proletariátu, jehož cíle odkryl a zdůvodnil vědecký komunismus.

Spontánnost uvědomělé masové iniciativy, socialistického soutěžení, nelze tedy nikdy chápat jako slepou živelnost mas, které se teprve prodírají k pochopení elementárních otázek svého osvobozenického boje. Socialistická soutěž je výrazem velmi vyspělého stupně třídního boje pracujících. V tomto boji překračují a boří pracující onu zeď, již ohradil práci kapitalismus; zeď, která omezuje a degraduje práci na pouhý — a namnoze odpuzující — prostředek obživy, prostředek k uhájení holé existence.

Základní podmínkou a vlastním zdrojem uvědomělého postoje pracujících k budování nového řádu jsou ovšem socialistické společenské poměry založené na socialistickém společenském vlastnictví. Tyto poměry určují společenskou podstatu člověka za socialismu, určují podstatu jeho společenské aktivity — chceme-li parafrázovat Marxovu formuli o člověku jako souhrnu společenských vztahů. Tyto vztahy vytvářejí objektivní základ spolupráce mezi lidmi, a tím i základ skutečně lidských, soudružských vztahů. Svou společenskou aktivitu má ovšem i kapitalismus; i kapitalismus má svou činnost, iniciativu, podnikavost, soutěživost; i kapitalismus je nanejvýš dynamickým řádem v určitém stádiu svého vývoje. Vždyť právě těmito svými vlastnostmi připravuje půdu pro socialismus. Avšak kapitalistická podnikavost je nerozlučně spjata s konkurenčním bojem soukromých vlastníků, v němž soutěživost, snaha jít dále, předstihnout druhé, nutně ohrožuje bezprostředně nebo potenciálně druhé. Kapitalistická soutěž proto individualizuje, atomizuje společnost, rozděluje lidi, vytváří mezi nimi hluboké přehradu nedůvěry se všemi odpovídajícími psychologickými a morálními důsledky, strachem jednoho před druhým, uzavřeností, neupřímností, úskočností, atd. atd. Kapitalistická konkurence vylučuje spolupráci skutečnou, soudružskou. Naproti tomu spolupráce na společném díle socialismu sblížuje, sjednocuje, kolektivizuje, odstraňuje postupně, jak zraje nová společnost, všechny přehradu mezi lidmi. V této spolupráci se rodí nová pojítka mezi lidmi, rozvíjí se nová forma soutěže. „Útoky socialistů nesměřovaly nikdy proti soutěžení jako takovému — píše Lenin krátce po revoluci —, nýbrž pouze proti konkurenci. A konkurence je zvláštní forma soutěže, která je vlastní kapitalistické společnosti a záleží v boji jednotlivých výrobců o kousek chleba a o vliv, o místo na trhu. Odstranění konkurence jakožto boje spojeného pouze s trhem výrobců nikterak neznamená odstranění soutěžení — naopak, právě odstranění zboží výroby a kapitalismu otevře cestu možnosti organizovat soutěžení nikoli v jeho zvířecích, nýbrž lidských formách.“¹⁰

Srovnání kapitalistické soutěže a soutěže socialistické v nejobecnější rovině však nestačí k pochopení rozdílů v postavení práce za kapitalismu a za socialismu. Z kapitalistické konkurence, pokud ji chápeme jako soutěž vlastníků výrobních prostředků, jsou pracující jako samostatná síla vyloučeni. Jejich účast na

rozvoji produktivních sil společnosti se uskutečňuje pod vedením kapitálu, jenž sjednocuje roztržštěné a navzájem nezávislé pracovní procesy v jeden kombinovaný společenský proces a podrobuje v něm pracující svému despotismu. Souvislost jejich prací — píše Marx — vystupuje proti nim prakticky jako plán a autorita kapitalisty, jako moc a zájem cizí vůle, která podrobuje činnost dělníků svému — jejich zájmu protikladnému — účelu, hromadění zisku.

Z toho vzniká někdy představa, že za kapitalismu neexistuje vůbec žádná soutěživost dělníků, žádná výrobní iniciativa pracujících. To však je názor krajně jednostranný. Nejde při tom jen o fakt, že každý jednotlivý pracující, prodávaje svou pracovní sílu na kapitalistickém trhu, konkuruje ostatním pracujícím. Vedle této soutěže, která pod hrozbou nezaměstnanosti a hladu vynucuje výrobní aktivitu a disciplínu dělníků, existuje soutěživost zvláštního druhu, jejímž zdrojem je kapitalistická kooperace, sjednocení mnoha jednotlivých a roztržštěných pracujících v jednu hromadnou společenskou sílu. Kapitalistická kooperace — píše Marx — tím, že sjednocuje roztržštěné výrobce v plánovitém a společném úsilí, vyvolává u většiny produktivních prací soutěživost a zvláštní povzbuzení životní energie (animal spirits), jež zvyšuje individuální výkonnost jednotlivců. Příčinou toho je — pokračuje —, že člověk je od přírody živočichem, ne-li politickým, jak se domnívá Aristoteles, pak jistě společenským.¹¹

Vzájemná konkurence pracujících na kapitalistickém trhu a soutěživost vyvolaná společnou prací, jsou dvě stránky kapitalistické kooperace, které — jakkoli spolu těsně souvisí — nelze ztotožňovat. Konkurence dělníků nabízejících na kapitalistickém trhu svou pracovní sílu je odstraňována zároveň s kapitalistickými výrobními poměry a jejich důsledky, kdežto soutěživost a ono zvláštní povzbuzování životní energie, které vyvěrá ze společenského pracovního procesu, se neodstraňuje. Teprve za socialismu se rozvíjí plně, neboť je v plném souladu se stěžejními zájmy pracujících a její základna — společenský charakter výrobních sil — se rozvíjí nejen daleko rychleji, nýbrž na daleko vyšších stupních uplatňování vědy a techniky a v nových společenských poměrech umožňujících překonávat podstatné rozdíly mezi fyzickou a duševní prací.

Příčiny, proč se výrobní aktivita pracujících mas nemůže za kapitalismu plně rozvíjet, jsou všeobecně známy, a není je třeba obšírně rozvádět: pracující je vykořisťován, pracuje pro kapitalistu, má zájem na tom, co nejvýhodněji prodat svou pracovní sílu a tímto zájmem je zprostředkován jeho vztah k práci; fyzická práce je do značné míry zbavována tvořivého obsahu (ne ovšem stejně na všech stupních vývoje a ve všech produktivních pracích); zvyšování produktivity je v přímém rozporu se zájmem dělníků, protože činí zbytečnou v daném pracovním procesu jejich práci atd. atd. Avšak všechny tyto příčiny ve svém souhrnu neospravedlňují představu, že dělník je víceméně pasívní přívěsek, trpný nástroj kapitalistické výroby. Tato představa je odrazem buržoazního hodnocení úlohy a postavení dělnické třídy (a pracujících vůbec) ve výrobě a společnosti. Buržoazie má zájem na tom, aby pracující přizpůsobovali své chování a svou mentalitu potřebám jejího řádu; aby byli v politice přizpůsobiví, trpní, ochočení a naopak ve výrobě aktivní, bystří, pilní; v jednom směru samostatní, v druhém nesamostatní. Upírajíc dělnické třídě právo na samostatnou, třídní politiku, zkrlesuje buržoazie i její postavení a úlohu ve výrobě; pomlouvá dělnickou třídu jako netvořivý, zlomyslný živel, jenž není s to si sám rozumně uspořádat svůj život a tím méně si vládnout, který není schopen řídit společnost a její hospodářství, jemuž schází podnikavost a budovatelský rozhled.

V nejtěsnějším sousedství se všemi těmito představami jsou oportunistické a byrokratické představy a názory o „pasivitě mas“, o „umělém charakteru“ socialistické soutěže, o „přeceňování“ úlohy dělnické třídy ve výstavbě socialismu atd. atd., které ještě dlouho po socialistické revoluci dožívají a brzdí rozvoj masové politické a organizační práce jednotlivých stranických, odborových, hospodářských a mládežnických pracovníků.

Rozpornost v postavení pracujícího člověka za kapitalismu se ostatně zvlášť výrazně promítá i do citového vztahu k práci. Domnívat se, že dělník má za kapitalismu k práci jako takové povýtce záporný vztah, že ji nemá a nemůže mít rád, odporuje zřejmě skutečnosti. Je dobře známo, že uvědomělí a revoluční dělníci nebyli obvykle jen dobří, nýbrž velmi často velmi dobří pracovníci. Pokud se k práci chová dělník nenávislně, chová se tak pro její zotročující charakter. Tento instinktivní odpor k vykořisťování se ovšem může zvrhnout v anarchistický odpor k práci vůbec; je však současně základem revolučního postoje uvědomělých dělníků, usilujících o osvobození práce. Je zdrojem spontánní proletářské revolučnosti.

Nejvlastnější základ této spontánnosti však nelze pochopit plně, nepochopíme-li, že jde o spontánnost socialistického, proletářského boje, která se příkře liší od maloburžoazní, radikalistické nebo anarchistické živelnosti. Jde o spontánnost uvědomělou, která v materiálních podmínkách života dělnické třídy, třídy spjaté s nejprogressivnějšími formami společenského hospodářství, má svůj objektivní základ, avšak bezprostředně vyvěrá z revoluční proletářské ideologie — ze socialismu. Revoluční, vědecký socialismus určuje ideovou náplň této spontánnosti. Mohutný zdroj společenské energie, která se rodí v revolučně smýšlejících masách, je proto nejtěsněji spjat s třídním, politickým bojem. Zrod a rozvoj této energie je dán a podmíněn uvědoměním si třídních zájmů — všestrannou činností a působením revoluční proletářské strany.

To, co platí pro revoluční socialistické úsilí obecně, platí ovšem i pro socialistické budovatelské úsilí. Jeho spontánnost není spontánností slepě působících živelných sil. Je to spontánnost revolučního osvobozenického boje vedeného komunistickou stranou. V jednom směru se však předpoklady této spontánnosti ve srovnání s bojem o moc od základů liší. Tím, že se společenská energie revolučního politického boje přenáší na pole budování nového řádu, především na pole hospodářské, mizí rozpornost v postavení práce a pracujícího člověka, charakteristická pro kapitalismus. Starý řád rozděloval a stavěl proti sobě výrobní iniciativu dělníků, soutěživost a podněcování jejich životní energie v pracovním procesu na jedné straně a jejich politické a hospodářské úsilí o zlepšení a změnu životních podmínek na straně druhé. Socialismus na základě společenského vlastnictví výrobních prostředků vytváří jednotu mezi socialistickým politickým bojem a iniciativou a soutěživostí pracujících, která vyvěrá ze společenského pracovního procesu. Dělníci, kteří pracují uvědoměle, revolučně, strhávají svým příkladem ostatní masu pracujících, vystupují jako nositelé a organizátoři pracovní iniciativy mas, socialistické soutěže.

Část dělníků ovšem i nadále zaujímá takový postoj k práci, jaký byl vypracován kapitalistickými životními podmínkami; ve středu jejich zájmu a pozornosti stojí nadále otázka, co nejvýhodnějšího uplatnění své pracovní síly („co nejméně dát — co nejvíce brát“). Životní podmínky pracujících se nemění tak prudce, aby pochopení podstaty nového řádu proniklo okamžitě do vědomí všech pracujících. Přitom jedna část těchto pracujících zachovává nadále elementární

pravidla pracovní disciplíny, kterou vyžaduje společenský charakter pracovního procesu; část se však „oproštuje“ od této disciplíny v tom okamžiku, jakmile padne její objektivní základ, despotismus kapitálu. Pevnou hrází těmto živelným tendencím je uplatnění principu odměny podle práce. Využití materiální zainteresovanosti zajišťuje upevnění elementárních pravidel pracovní disciplíny; vytváří potřebný mezičlánek mezi kapitalistickou etapou společenského vývoje a komunismem, kdy práce bude v plném a přímém slova smyslu společenskou a kdy každý bude pracovat podle svých schopností a bude dostávat vše, čeho bude k uspokojování jeho potřeb třeba.

Avšak důsledné uplatnění principu odměny „podle práce“ vyžaduje překonávat nepřetržitě všechny tendence vyjádřené úlovím „brát více než dávat“. To nelze jinak, než na základě rozsáhlé a dlouhodobé organizátorské a uvědomovací práce strany a všech složek socialistické demokratické samosprávy. V této činnosti se rodí a rozvíjí v nejšířších masách lidu nový poměr k práci. Jejich životodárným zdrojem je iniciativa nejuvědomělejších dělníků, jejich vzorná práce, jejich vzor a příklad. Ztělesněním této iniciativy je socialistická soutěž, v jejímž čele kráčí tisíce a tisíce nejuvědomělejších, nejprobudilejších a nejnadanějších pracovníků, organizátorů socialistické práce.

Hranice, v nichž působí síla příkladu v podmínkách socialistické kooperace, jsou při tom — na rozdíl od kapitalistické kooperace — dány hranicemi celé socialistické společnosti. Uvnitř této společnosti tedy působení příkladu hranic nemá. V tom se socialistická společnost od základu liší od společnosti kapitalistické, kde je výroba v každém jednotlivém podniku záležitostí daného podniku a jeho výrobním tajemstvím, neboť každý jednotlivý majitel má eminentní zájem na tom, aby „konkurence“ neznala a neuplatňovala ten či onen pokrok ve výrobě. Plánovitý rozvoj socialistického hospodářství v celonárodním měřítku a koordinace (stále širší a hlubší) hospodářství jednotlivých zemí světové socialistické společnosti vytvářejí nevyčerpatelné možnosti pro působení síly příkladu; tato síla — jak praví po revoluci Lenin — má poprvé možnost ukázat svoje masové působení.¹²

Dynamika rozvoje socialistické společenské organizace, opírající se o společenské vlastnictví, působí při tom tak, že každý nový krok ve výrobě a organizaci práce, v rozvoji vědy a techniky, v rozšíření vzdělání a kultury vyvolává novou iniciativu, nové následovatele, kteří předstihují své předchůdce, aby sami byli vzápětí předstizeni. Této dynamice slouží a její součástí je celý systém zveřejňování a popularizace nejlepších příkladů a úspěchů, tisk, rozhlas, film, umění vůbec. Rozvoji produktivních společenských sil slouží i postavení práce ve společnosti; práce je věci cti a slávy, pracující člověk je vážen a obklopen péčí společnosti a zahrnut jejím uznáním. Jednotný zájem na rozvoji společného díla způsobuje, že pokrok v kterékoli sféře společenského života povzbuzuje životní energii všech, významné politické události a vědecké výboje podněcují pracovní nadšení nejšířších mas, plodí nové a nové formy účasti pracujících na společném díle. A pokroky světové socialistické soustavy jsou takové, že definitivně rozkolísaly bohorovnost světové buržoazie z prvního pořijnového období a sebevědomé opovrzení, s nímž přezírala pracovní nadšení a iniciativu sovětských pracujících, změnily v otázku, v níž probleskují nejhlubší obavy, jaké vlastně má kapitalismus v soutěži s touto „gigantickou továrnou“, v soutěži, která bude v každém případě „obtížnou záležitostí“ (Eisenhower)¹³, naděje na vítězství . . .

Zdrojem všech sil, které ženou vpřed v nepřetržitém a zrychlujícím se pokroku

socialistickou společnost, je tedy nevyčerpatelný dynamismus masové lidové iniciativy, vyvěrající spontánně z nových životních podmínek, ze socialistických společenských poměrů. Tento dynamismus přetváří vztahy mezi lidmi, lidskou podstatu v duchu socialistické morálky a projevuje se především v rozvoji socialistické soutěže, která je metodou budování nového řádu a nejvýznamnějším prostředkem převýchovy pracujících. V socialistické soutěži se odrážejí nové vztahy mezi pracujícími, vztahy mezi těmi pracujícími, kteří pracují revolučním, socialistickým způsobem, a ostatními pracujícími, kteří jsou strháváni silou jejich příkladu; příklad předních dělníků pozvedávajících zaostalé na svou úroveň je proto hlavním obsahem socialistického soutěžení.

II.

Novým stupněm v rozvoji iniciativy pracujících a jejich převýchovy je hnutí kolektivů soutěžících o titul brigáda socialistické práce. V přijímání závazků neekonomického charakteru vedle závazků ekonomických se podstatně rozšiřují a obohacují prostředky podněcující rozvoj výrobní iniciativy mas a soustředěným a cílevědomým morálně politickým působením soutěžícího kolektivu se urychluje socialistická převýchova pracujících.

Letní srovnání hnutí brigád socialistické práce s dosavadními formami socialistického soutěžení by mohlo vést k domněnce, že teprve hnutí kolektivů socialistické práce plní funkci výchovného prostředku pracujících. Praktickým důsledkem těchto představ je, že se vlastní morálně politické působení kolektivu odtrhává od otázek ekonomických, chápe se izolovaně, až samoúčelně, stává se zárodkem moralizujících, abstraktně kazatelských tendencí, vyvolává sektářské tendence, které životní energii kolektivu a každého jeho jednotlivého člena neposilují, nýbrž oslabují. Úsilí socialisticky pracovat a žít je třeba chápat jako jednotné úsilí, jako dvojediný úkol. Myšlenka socialisticky (komunisticky) žít, je obsažena již v prvních stupních socialistické soutěže — již ve hnutí komunistických subotníků. Celý dosavadní rozvoj socialistické soutěže tím, že učil socialisticky pracovat, učil socialisticky žít. Ve hnutí brigád socialistické práce tedy není nové to, že by zde byla poprvé vyzvednuta jednota socialistického života a socialistické práce, jednota řešení budovatelských (ekonomických) a výchovných úkolů, jednota procesu přeměny životních podmínek a názorů lidí na základě revoluční praxe, na základě jejich účasti při plnění úkolů, které vytyčuje a do vědomí mas vnáší strana. Nové je to, že se tato jednota chápe hlouběji a konkrétněji. Pochopit princip hnutí brigád socialistické práce vyžaduje tedy pochopit vnitřní souvislost obou stránek činnosti a úsilí soutěžících kolektivů, vnitřní souvislost vlastního výrobního a pracovního úsilí a všeho ostatního úsilí a života kolektivů socialistické práce. Tak pochopíme zvláštnosti tohoto nového hnutí i nejpodstatnější nové prvky v rozvoji socialistické soutěže, které jsou s hnutím brigád socialistické práce spjaty.

Počátek hnutí brigád socialistické práce je třeba hledat ve hnutí brigád komunistické práce, jež vzniklo v řadách sovětských komsomolců v době vyhlášení velkých cílů sedmiletého plánu rozvoje národního hospodářství SSSR na léta 1959—1965, v předvečer XXI. sjezdu KSSS a na počest tohoto sjezdu. První kolektivy se objevily po listopadovém zasedání ÚV KSSS v roce 1958; toto zasedání rozhodlo zorganizovat k téžím sedmiletého plánu všelidovou diskusi

a bylo tak počátkem nového vzestupu v občanském, politickém a výrobním úsilí sovětských lidí, a přispělo jako bezprostřední podnět ke vzniku hnutí kolektivů komunistické práce. Analyzovat základní rysy brigád socialistické práce tedy vyžaduje analyzovat zprvu historické podmínky vzniku hnutí kolektivů soutěžících o titul brigáda komunistické práce.

Nejobecnější příčinou v celém komplexu podmínek zrodu nového hnutí je vznik nových prvků v konkrétní perspektivě výstavby komunismu. V období před XXI. sjezdem KSSS se stále častěji objevuje idea XX. sjezdu KSSS, že komunismus již není vzdálenou budoucností. Tato myšlenka musela v sovětském lidu, jenž po čtyřicet let přinášel nesmírné oběti ve jménu komunismu a napínal namnoze své síly do krajnosti, zapůsobit nejhlubším dojmem, vyvolat nejprudší hnutí myslí a citů. Konkrétní lhůty předstížení Spojených států, dané programem dlouhodobého rozvoje národního hospodářství SSSR a sedmiletým plánem, musely pro svou blízkost vyvolat přímo netrpělivost, aby byly skutečně splněny, ba ještě zkráceny. Současně s uveřejněním směrnic sedmiletého plánu vznikaly závazky dosáhnout v daném oboru nejvyšší produktivity práce na světě, a to v době co nejkratší, splnit sedmiletku za šest let.

K vyvolání mocného vzestupu všelidové iniciativy a soutěže přispěl významně prudký pohyb ve všech sférách sovětské společnosti. V něm spatřoval lid záruku toho, že velké cíle rozvinuté komunistické výstavby budou splněny. To se týká jak reorganizace řízení průmyslu a stavebnictví, všelidového úsilí za prudký vzestup zemědělství, tak pádu autorit spjatých po dlouhá léta s čelnými funkcemi v zemi, jenž se sugestivní názorností obnažil živé zdroje leninského učení a stylu práce. Nejširší masy inspiroval příklad nových osobností ve vedení sovětské společnosti a zvláště osobnosti N. S. Chruščova, obrozujících nejlepší tradice komunistické politiky, jak je ztělesňovali Lenin, Kirov, Kalinin i méně známí představitelé komunistického hnutí a jimž byli tak vzdáleni politikové typu Malenkova a Kaganoviče. Životní energii sovětského lidu nesmírně umocnily velké úspěchy sovětské vědy a techniky — zvláště pak úspěchy v dobývání kosmického prostoru v letech 1957—1958.

Všechny tyto faktory (a řada dalších) vytvořily v sovětské společnosti v předvečer XXI. sjezdu takovou atmosféru, že samozřejmý a tradiční požadavek odpovědět na významná rozhodnutí strany vzestupem pracovní iniciativy a aktivity si vynucoval co nejnáročnější přístup k vytýčení osobních úkolů v účasti na historickém díle rozvinuté výstavby komunismu. Znovu se osvědčilo, že velký cíl plodí velkou energii a že čím konkrétnější je tento cíl, tím průbojněji se zmocňuje představitosti nejširších mas a tím mohutnější je proto i proud lidové iniciativy, kterou vyvolává.

Co je však náročnější, než pracovat skutečně komunisticky? A co znamená pracovat skutečně komunisticky? — Komunisticky pracovali účastníci komunistických sobot. Komunisticky pracovali mladí lidé z úderek „vědecké organizace práce“ (1926), jejichž iniciativa představovala první vlašťovku masového hnutí úderníků z prvních let pětiletky (1929—1932). Komunisticky pracovali hrdinové stachanovského hnutí (1935) i mnoho jiných známých i méně známých nositelů revolučních tradic socialistické práce. Lenin, hodnotě komunistické soboty, napsal, že si zaslouží čestného přívlastku „komunistický“ a zdůrazňoval, že čestného názvu „komuna“ je třeba si vydobýt; zasazoval se proto o zrušení dekretu rady lidových komisařů o „spotřebních komunách“ v té části, která se týká jejich

názvu; tohoto názvu je třeba si vydobýt dlouhou a úpornou prací, prokázaným praktickým úspěchem ve výstavbě komunismu a každý, kdo svůj podnik, své zařízení, své dílo nazývá komunou, ačkoli to nedokázal těžkou a dlouhotrvající, vzornou a opravdu komunistickou organizací a prací, musí být nemilosrdně zesměšněn a zostuzen jako šarlatán nebo mluvka.¹⁴

Mezi komunistickými sobotami a hnutím brigád komunistické práce však leží celých čtyřicet let. V základě obou forem soutěže sice tkví stejné revoluční nadšení, avšak v životních podmínkách sovětských lidí, v charakteru a postavení práce, v normách komunistické práce se mnohé změnilo. Subotníky a ještě i údernické hnutí z prvního období industrializace se rozvíjely na základě staré techniky, kterou sovětské společnosti zanechal kapitalismus a která byla ve srovnání s vyspělými kapitalistickými zeměmi velmi zaostalá. Komunisté-železničáři, kteří začali pro frontu občanské války opravovat lokomotivy, pracovali se starými, relativně primitivními prostředky z první éry kapitalismu. Ani v jejich kulturně technické úrovni nenastal žádný podstatný převrat. Produktivitu práce pozvedli svým nadšením, intenzivnější a organizovanější prací. Ani první období industrializace nemohlo vést k podstatným pokrokům v kulturně technické úrovni širokých pracujících mas. Moderní továrny a průmysl vůbec bylo třeba vybudovat z dosavadního základu. Teprve v polovině třicátých let, kdy rozvoj těžkého průmyslu a strojírenství umožnil provést urychlenou rekonstrukci národního hospodářství, přeměnit je ve skutečně moderní hospodářství socialistické, vzniklo hnutí spojené s podstatným vzestupem kulturně technické úrovně mas. Mnohonásobný vzrůst průmyslu s novou technikou a obrovský příliv mladých, nových, nekvalifikovaných a nezkušených sil do průmyslu vyvolal rozpor mezi skutečným využitím techniky a jejími možnostmi. V moderním průmyslu přežívaly staré představy o normách práce a možnostech využití toho či onoho zařízení; mnozí vedoucí pracovníci a mistři, i méně iniciativní dělníci se konzervativně přizpůsobovali nízké kulturně technické úrovni pracujících. Tuto tradici rozbil příklad třicetiletého Stachanova, který po sedmi letech pobytu na šachtě a po dvou letech rubačské práce, krátce po absolvování kursu technického minima znalostí pro rubače, dosáhl rekordních výkonů, které daly impuls k mnohonásobnému překračování norem ve všech odvětvích průmyslu a dopravy i v zemědělství.

Rozhodnutí o organizování výrobně technického školení a zavedení tzv. „technického minima“ bylo učiněno v roce 1932. Rozmach tohoto školení se vznikem stachanovského hnutí nesmírně vzrostl. Počet jeho účastníků, který čítal v letech první pětiletky desetitisíce, v prvních letech druhé pětiletky statisíce, dostoupil v letech 1936—1939 patnácti milionů. Na tomto základě, zároveň s každoročním přílivem absolventů všech stupňů rozvinuté sovětské školské soustavy, se kulturně-technická úroveň sovětských pracujících kvantitativně i kvalitativně zvyšovala v průběhu celých čtyřicátých let (kdy si válka vynutila rozsáhlé přesuny v pracovním zařazení a s tím související zaškolení a přeškolení) i padesátých let.

V stachanovském hnutí byly učiněny v masovém měřítku praktické kroky k překonání podstatných rozdílů mezi fyzickou a duševní prací. Tyto kroky musely být ovšem nutně v jistém stupni omezeny celkovým souhrnem sociálních a kulturních podmínek života pracujících mas. Překonání podstatných rozdílů mezi fyzickou a duševní prací a otázky zvyšování kulturně technické úrovně

pracujících nejsou v té době přímo a bezprostředně předmětem závazků soutěžících; k socialistickému soutěžení se přimykají zprostředkovaně, jako podmínka zvyšování produktivity práce.

Nová situace vzniká koncem padesátých let, v souvislosti s energickou orientací na zavádění nejmodernější techniky (v tomto směru sehrálo významnou úlohu zasedání ÚV KSSS v červenci 1955) s vysoce rozvinutým úsilím urychlit na základě sedmiletého plánu vytvoření materiálně technické základny komunismu. Nároky na kulturně technickou úroveň pracujících prudce stoupají s požadavky komplexní mechanizace a automatizace, elektrifikace a chemizace, se zaváděním složitých technologických postupů, souvisejících s využitím elektroniky a hydrauliky, polovodičů a ultrazvuku, výrobou a obsluhou počítačích strojů atd. atd. Perspektiva velkého skoku v růstu produktivity práce (jenž musí být zajištěn především zaváděním nové techniky) v letech 1959—1965 posunula proto do středu pozornosti otázku radikálnějších kroků k pozvednutí kulturně technické úrovně.

Heslo „učit se“ bylo vždy devízou sovětských lidí, a zvláště mladých, pamětlivých Leninových slov, že komunistou může být jen ten, kdo svou paměť obohatí vši kulturou, již lidstvo vytvořilo. Nyní šlo však o to jít dále, než šla předcházející hnutí, zúčastnit se co neúčinněji zavádění nové techniky, spoluvytvářet ji, organizovat spolupráci dělníků s techniky a inženýry, vědci a konstruktéry, iniciativu jednotlivců studujících dálkově střední a vysoké školy podstatně a masově rozšířit, působit v tom směru organizovaně, urychlit proces překonávání podstatných rozdílů mezi fyzickou a duševní prací. Těmto snahám vychází vstříc a podněcuje je i reorganizace školství (1958), kritika jistého odtržení školy od života a zvláště vyzvednutí požadavku všestranného spojení výrobní práce s výukou a výchovou, s nímž na vyšších stupních školské vzdělávací a výchovné soustavy souvisí požadavek podstatného rozšíření a zkvalitnění dálkového a večerního studia. — Tak vznikají kolektivní závazky, podle nichž se jednotliví účastníci daného kolektivu zavazují (vedle závazků ekonomického charakteru) zvyšovat dlouhodobě a podstatně svou kvalifikaci, studovat bez přerušování zaměstnání střední nebo vysokou školu, studovat řeči, či jinak účinně zvyšovat své technické, kulturní a politické znalosti.

Tím, že socialistická soutěž překračuje rámec vlastního pracovního života a promítá se do sféry mimovýrobní, dostává se k nejnáročnější formulaci požadavku komunisticky pracovat. Studovat několik let vyžaduje houževnatosti a trpělivosti a kázně, uvědomělosti a cílevědomosti. Vyžaduje chápat práci novým způsobem, překlenout hranice mezi pracovním časem a mimopracovním časem, přiblížit se maximálně požadavku komunistické práce jako práce, která je nezbytnou potřebou i smyslem života; jako práce, která je součástí zdravého, harmonického, plného a cílevědomého života. To vyžaduje vyloučit vše, co brání komunisticky žít. Odtud je však jen krůček k nové formulaci principu příkladu v socialistickém soutěžení: být příkladem ve všem!

Ze života sovětských lidí i mládeže ještě zdaleka nevymizely pozůstatky staré morálky, vlivy buržoazní ideologie. S kritikou nedostatků ve výchově mládeže v souvislosti s reorganizací školské soustavy věnovala vedoucí místa i široká veřejnost mnoho pozornosti otázkám komunistické výchovy, zlepšení její úrovně. Ostře byly odsouzeny nejrůznější zjevy chvastounství, lajdáctví, prezírání fyzické práce, lehkomyšlnosti ve vztazích mezi pohlavími, neplnění rodičovských povinností atd. atd. Kolektivy vyhláující heslo „komunisticky pracovat a žít“, vyhla-

šují energický boj všem těmto zjevům ve svém prostředí. Jedna z prvních brigád, vstupující do soutěže, píše ve svém závazku (v němž si ukládá mimo jiné splnit sedmiletý plán za šest let): „Chceme být ve všem příkladem: v soukromí, v rodině, ve společnosti, ve veřejnosti; chceme vést nesmířitelný boj s přežitky minulosti.“¹⁵

Již z toho je zřejmé, že kolektivy vstupující do soutěže o titul brigáda komunistické práce se neskládají a nemohou skládat z lidí, kteří jsou bez chyb, dokonali ve svém komunistickém uvědomění a nemusí překonávat nejrůznější potíže při uskutečňování zásady *k o m u n i s t i c k y p r a c o v a t a ž í t*. Proto se mluví o nutnosti *u č í t s e k o m u n i s t i c k y p r a c o v a t a ž í t*. Pracovat a žít novým způsobem je dlouhodobý program, jenž se stále prohlubuje o nové a náročnější závazky, v souladu s Leninovým poukazem, že čestného názvu „komunistický“ je třeba si vydobýt dlouhotrvající a usilovnou prací při výstavbě nového řádu. Udělení titulu „brigáda komunistické práce“ není proto automatické a z celkového počtu soutěžících kolektivů ho dosáhl zatím jen zlomek.¹⁶

Příklad brigády donbaského horníka N. J. Mamaje, které byl titul udělen v předvečer XXI. sjezdu KSSS (Mamaj sám byl delegátem sjezdu a vystoupil v diskusi) není v tom směru jen pouhou ilustrací, nýbrž ukazuje zároveň, o jaké konkrétní síly, o jaké předchůdce, o jaké mezičlánky a „přechodné typy“ se opíralo ve svých prvních krocích hnutí kolektivů komunistické práce. N. J. Mamaj se zúčastnil v létě 1956 porady, na níž vystoupil N. S. Chruščov a která jednala o tom, jak zlepšit práci dolů v Donbase. Po poradě zahájil se svou brigádou soutěž o vysoké ukazatele v práci při rovnoměrném plnění plánu. Původní závazek výtěžit každodenně jednu tunu uhlí navíc za směnu na rubače zvýšila Mamajevova brigáda v roce 1958 na závazek narubat každodenně jeden a půl tuny nad normu a při diskusi o težích sedmiletého plánu převzala nový závazek pro rok 1959, těžit denně dvě a půl tuny za směnu navíc a snížit vlastní náklady jedné tuny o půl druhého rublu. Jednoduchá a prostá zásada Mamajevovy iniciativy měla dalekosáhlý význam. Každodenní oznamování výsledků práce vedlo zkrátka k tomu, že do soutěže na dole se zapojilo 120 rubačů a důl, který dříve plán neplnil, začal soustavně překračovat jeho kvantitativní i kvalitativní ukazatele. Podle příkladu brigády Nikolaje Mamaje začaly pracovat desetitísece a statisíce dělníků, kolchozníků a zaměstnanců po celé Ukrajině a Sovětském svazu; mamajské hnutí se stalo nejpůvodnějším hnutím své doby.¹⁷

Mamajské hnutí obsahuje vše podstatné, čím charakterisoval Lenin komunistickou práci v roce 1919. Je v něm cílevědomá zaměřenost dlouhotrvající, úporná a nároky stále stupňující snahy o zvyšování produktivity práce, snahy, která přináší skutečné praktické výsledky ve výstavbě nového řádu. To jsou charakteristické znaky i hnutí brigád komunistické práce. Z celého historického rozboru tohoto hnutí vyplývá, že zásada pozvedat příkladem všechny pracující na úroveň nejpřednějších, základní zásada socialistického soutěžení, je v něm uplatněna novým způsobem: soutěžící usilují být ve všem a stále příkladem.

Toto své předsevzetí podkládají kolektivním úsilím, vzájemnou kontrolou, kritikou a radou, a zaměřují ho především těmito třemi směry: 1. požadavek komunisticky pracovat nevyjadřují v jednorázovém závazku, nýbrž v dlouhotrvajícím, společném úsilí, v němž se konkrétní úkoly a nároky stále zvyšují (v souladu s potřebami pracoviště) a které souvisí s perspektivou rozvinuté výstavby komunismu, s úkoly sedmiletého plánu; 2. požadavek komunisticky pracovat je spojován s konkrétními závazky nepřetržitého a náročného zvyšování odborné

kvalifikace a všeobecného vzdělání; tak se vytváří předpoklady pro dělný, tvořivý přístup každého člena kolektivu k řešení klíčové otázky zvyšování produktivity práce — zdokonalování a dokonalé využívání techniky; 3. požadavek komunisticky pracovat je spojován s aktivním ovlivňováním všech životních podmínek v práci i mimo práci (odtud velká pozornost otázkám hygieny a bezpečnosti, sportu a zdraví vůbec), kultury celého způsobu života, vytváření morálních představ a návyků v duchu komunistické morálky, čínorodého soudružského prostředí, v němž se boří hranice mezi pracovním a soukromým, veřejným a osobním životem.

Všechny tyto základní rysy soutěže o titul brigády komunistické práce ústí ve vytváření podmínek pro urychlený přechod ke komunismu; vytvářejí předpoklady pro rychlé zvyšování produktivity na jedné straně a pro překonávání rozdílů mezi fyzickou a duševní prací, pro přeměnu práce v první potřebu lidí na straně druhé. V této formě soutěžení je tedy dokonale ztělesněna idea, že člověk budoucnosti je vychováván již v přítomnosti, že životní podmínky a názory lidí se mění v jednotném procesu budovatelské revoluční praxe.

III.

Hnutí brigád socialistické práce a brigád komunistické práce jsou součástí jednoho a téhož širokého hnutí, které urychluje proces přechodu socialistických zemí od kapitalismu ke komunismu a přibližuje perspektivy tohoto společného přechodu všech zemí socialistické soustavy. Všechny základní prvky hnutí brigád komunistické práce obsahuje i hnutí brigád socialistické práce. Příklad sovětských lidí zde — jako v tolika jiných případech — působí v mezinárodním měřítku (brigády socialistické práce se současně začaly rozvíjet v Československu a Německé demokratické republice, později v Maďarsku i v jiných socialistických zemích).

Mezi hnutím brigád v Sovětském svazu a u nás jsou ovšem rozdíly, dané stupněm zralosti sovětské a naší společnosti. Sovětská společnost se nachází na nejvyšším bodu vývoje vyspělé socialistické společnosti a vytýčuje si program rozvinuté výstavby komunismu, kdežto naše společnost se nachází na prahu vyspělé socialistické společnosti a dovršuje výstavbu socialismu. S tímto rozdílem souvisí i rozdílný stupeň ekonomického a morálně politického vývoje obou zemí, jenž se promítá do kvality hnutí. Zvláštní význam přitom mají faktory morálně politické povahy. Jednota a uvědomění sovětské společnosti, která dokončila proces likvidace tříd před čtvrt stoletím — a od té doby prošla ohněm Velké vlastenecké války — je ovšem daleko vyvinutější než morální a politická jednota našich národů, které dospěly k likvidaci antagonistických tříd v době zcela nedávné.

Rozdíl v názvu — „socialistická práce“ a „komunistická práce“, není tedy vnější. Vyjadřuje podstatné rozdíly v uplatnění téhož principu soutěže v různých stadiích zralosti socialistické společnosti.

Hnutí brigád socialistické práce a komunistické práce se od sebe neliší tím, že jedno by bylo budováno na socialistických a druhé na komunistických principech odměny za práci. Ojedinelé snahy, které se v Sovětském svazu vyskytly, přejít v rámci jednotlivých kolektivů k uplatnění principu „rovnosti“ v odměňování, byly odmítnuty jako neslučitelné s ekonomickou politikou strany. Princip odměny podle množství a kvality práce představuje tedy určující faktor v ekonomickém postavení pracujících jak v Sovětském svazu, tak i u nás. Ani ideolo-

gická a morální stránka hesla „učit se pracovat a žít socialisticky (komunisticky)“ nevyjadřuje postoj různých ideologických a morálních principů. V jednom i druhém případě jde o uplatnění téže ideologie a z ní vyplývající morálky, o uplatnění ideologie téže třídy — dělnické třídy, jejích konkrétních zájmů v dané etapě osvobozenického boje. Podstatný rozdíl nepředstavuje ani úroveň ekonomického vývoje, ani perspektivy ekonomického vývoje. Stejně jako v Sovětském svazu i u nás půjde v příštích letech — v letech třetí pětiletky (1961—1965) o rozvoj výrobních sil v průmyslu a zemědělství na podkladě nejvyšší techniky a zejména na základě komplexní mechanizace a automatizace. Nároky, které z toho vyplývají pro rozvoj kulturně technické úrovně pracujících, jsou tedy v obou zemích téhož druhu. Vezmeme-li v úvahu všechny tyto okolnosti, je zřejmé, že obě hnutí jsou téhož typu. Zkušenosti sovětského hnutí mají proto zásadní význam pro rozvoj našeho hnutí.

Mohla by ovšem vzniknout pochybnost, zda má oprávnění rozdíl v názvu. Vždyť titul „brigáda komunistické práce“ nedostává soutěžící kolektiv, nezasloužil-li si ho skutečně vzornou a úpornou prací. A v jistém smyslu i kolektivy socialistické práce jsou kolektivy pracující novým, revolučním, komunistickým způsobem. Odpověď na tuto otázku může být jen jedna. Při vši nutnosti respektovat společné a podstatné rysy hnutí brigád komunistické a socialistické práce nelze zapomenout na rozdíly v historických podmínkách jejich vzniku. V těchto rozdílech jsou obsaženy konkrétní modifikace úkolů, které v oblasti ekonomické i mimoekonomické obě hnutí řeší; a nejen úkolů, nýbrž i předpokladů, které jsou dány stupněm kulturně technické, a zvláště politické vyspělosti pracujících v naší zemi. Hnutí brigád socialistické práce je „výrazem veliké revoluční iniciativy dělnické třídy a ostatních pracujících — praví se v usnesení ÚV KSČ — při uskutečňování generální linie XI. sjezdu KSČ“. ¹⁸ Úkoly hnutí brigád socialistické práce tedy vyplývají z úkolů dovršení výstavby socialismu v naší zemi a k těmto konkrétním úkolům musí být zaměřováno.

Název „brigády komunistické práce“ by v etapě dovršení výstavby socialismu sváděl k obcházení nejnaléhavějších problémů současné politiky strany (to se týká například otázky přestavby dělnických mezd a vypracování technicky zdůvodněných norem, pomoci dělníků zemědělství při dokončování kolektivizace a zvláště v dosažení obratu v zemědělské výrobě atd. atd.), byl by v rozporu s obsahem i formou hesel, které strana v období XI. sjezdu vytýčila.

Zvláštní význam pro pochopení specifických rysů brigád socialistické práce ve srovnání s brigádami komunistické práce má rozbor jejich ideově politického, výchovného poslání. Specifická váha otázek ideově politické výchovy je v naší zemi — jak známo — neobyčejně veliká. Silné buržoazní demokratické tradice národně osvobozenického boje, množství maloburžoazních představ o socialismu, souvisejících s masovým a dlouholetým vlivem národně socialistické a sociálně-demokratické strany ve středních vrstvách (ve městě značně početných) i v dělnické třídě a řada jiných okolností historického vývoje naší země, činí — jak také ukázal XI. sjezd KSČ — otázky revolučních socialistických přeměn v oblasti kultury a ideologie velmi aktuální a naléhavé.

Soustředěná pozornost naší strany i široké veřejnosti k těmto otázkám nepochybně také významně přispěla k velmi rychlé reakci našich pracujících ¹⁹ na zrod takové formy socialistické soutěže, která závazky ekonomického charakteru spojuje se závazky morálně politického charakteru — a tuto stránku nového hnutí v jistém smyslu podtrhla.

Kořeny spontánního rozvoje hnutí brigád socialistické práce tkví tedy v samých základech politického a ideologického vývoje v naší zemi, a to zvláště v poslední jeho etapě, v etapě po XX. sjezdu KSSS. Prudká srážka mezinárodního imperialismu a socialismu, která vyvrcholila porážkou maďarské kontrarevoluce, a vítězná protiofenzíva mezinárodního komunistického hnutí byly v naší zemi zvláště hluboce prožívány. Pevný postoj naší strany, její ofenzivní úsilí realizovat závěry XX. sjezdu KSSS podporované nejširšími masami pracujících, neposkytly možnost vnějšímu i vnitřnímu nepříteli vyvolat atmosféru nejistoty, pokud jde o další perspektivy budování socialismu v naší zemi. Vědomí síly a pevnosti socialistického tábora („když se jim to nepodařilo v Maďarsku v roce 1956, kdy už by se jim to mělo podařit?“) posílilo politickomorální jednotu našeho lidu a urychlilo definitivní izolaci nositelů reakčních tendencí.

V průběhu následujících dvou let — v letech 1957 a 1958 — dále nesmírně stouplo socialistické národní sebevědomí našeho lidu. Úspěchy průmyslu, zdokonalení jeho řízení, nový pokrok ve združstevňování zemědělství (který započal již v létě roku 1956), rozvinutí socialistické demokratické samosprávy rozšířením pravomoci nižších složek národních výborů, opatření ke zvyšování životní úrovně, perspektiva řešení bytové otázky (zvláště velký politický význam mělo v tom směru snížení cen v prosinci 1956, v době, kdy světová reakce běsnila pro zmaření maďarského puče), sugestivní úspěchy sovětské vědy a techniky (první družice vypuštěna 4. října 1957), náš třetí pětiletý plán a perspektiva dovršení výstavby socialismu, sovětská sedmiletka a konkrétní program předstížení USA, velké úspěchy čínské revoluce, které vyvrcholily v roce 1958 hnutím zakládání komun — to vše ve svém souhrnu (a ovšem řada dalších vnitřních i mezinárodních událostí), vedlo ke vzniku nových prvků v perspektivě socialismu a komunismu i v naší zemi; cíl vybudování socialismu vystupoval daleko bezprostředněji a socialistická skutečnost se stávala samozřejmostí, která se vžila tak, že — po svém způsobu — s tím museli počítat i nejzatvrzelejší nepřátelé nového zřízení.

Celý tento progresivní vývoj v ekonomické i politické a ideologické sféře představuje však jen jednu — byť i hlavní — stránku celkového historického pohybu, jenž vytvořil podmínky pro rychlé přenesení iniciativy kolektivů komunistické práce k nám. Tu stránku, která těsně souvisí s dalším rozvinutím tradic revolučního socialistického internacionalismu a nejtěsnějšího spojení se Sovětským svazem, tradic vnímané pozornosti a úcty k sovětským zkušenostem a příkladu. Spontánnost hnutí brigád socialistické práce však nelze vysvětlit jen tímto celkovým progresivním vývojem. Pochopíme ji plně teprve tenkrát, pochopíme-li její pravý protiklad, ideový a morální tlak starého světa, jehož projevem je na prvním místě nevíra ve skutečný, všestranný socialistický pokrok. Tento tlak ovšem stále ještě působí na ty vrstvy, které jsou z těch či oněch důvodů méně odolné proti nesocialistickým vlivům. Celková intezita tohoto tlaku slábne tak, jak sílí progresivní vývojové tendence, jak se mění poměr sil. Nositelé reakčních ideologických tendencí svádí ú s t u p o v ý boj.

Snad nejtypičtější projevem tohoto ústupového boje je buď mlčenlivé nebo víceméně otevřeně doznání ekonomických úspěchů socialismu. Jeho vlastní třídní smysl záleží v tom, že je odrazovým můstkem k nejzákeřnějším a nejjedovatějším výpadům proti samé podstatě ideálu socialismu, proti historickému smyslu osvobozenického boje pracujících mas. Logika těchto výpadů je prostá. Je to stará známá logika idealismu, jenž odtrhuje vývoj v oblasti duchovní od vývoje

v oblasti materiální. „Ano, pokrok, hospodářský pokrok zde je; technika se konečně nemůže zastavit (nezastavuje se ani na Západě); na rychlý, ba zázračně rychlý postup vědy a techniky jsme si ostatně v posledních generacích zvykli. Ale je proto člověk lepší?“

Tato logika se živí z přečetných pramenů a pramének. Živí se z náboženských představ o „slzavém údolí“, o „nesmrtelné duši“; ze skleslosti a malomyslnosti nejružnějších osobních „rozčarování“, která jsou způsobována druhotnými a vedlejšími odrazy velkého střetnutí sil starého a nového světa; živí se rozpory celé kapitalistické civilizace, která nahromadila tolik paradoxů jako žádná jiná společnost — a celou tuto horu paradoxů korunovala hrozbou nejničivější války, kterou má silám starého světa umožnit jeden z největších objevů lidského génia.

Idealistická teorie o neměnné lidské podstatě, o sobecké lidské přirozenosti (a proto i „nereálnosti“ komunismu), vyvolává v uvědomělých vrstvách pracujících živelný odpor. Vycitují v ní nepřítel, jenž usiluje o to, podetnout kořeny jejich osvobozenického úsilí. Pozitivním, čínorodým vyjádřením tohoto odporu je socialistické soutěžení v celém svém vývoji. Avšak na jistém stupni svého vývoje nedostačují dosavadní formy soutěže k tomu, aby přímou vyjádřily úsilí o všestranný pokrok pracujících. Přání a touha jít dál je posilována nahromaděnými zkušenostmi a úspěchy, které způsobují, že vnitřní napětí a energie se z ovládnutých pracovních postupů a forem soutěže vytrácí. Na tomto základě přechází mnohé kolektivy, které soutěžily již dávno před vznikem hnutí brigád socialistické práce, k nové formě soutěže, která láká a povzbuzuje svou náročností. Tento zjev, analogický příkladu Mamajeovy brigády v Sovětském svazu, lze pozorovat v mnoha komplexních brigádách (kolektivy, které jsou složeny z techniků a dělníků-novátorů a které řeší nejružnější otázky zvyšování produktivity práce, v hornických úderkách, ve vzorných brigádách STS, v nejružnějších jiných kolektivních pracujících.⁴⁹ To je nejvlastnější základ spontánnosti hnutí brigád socialistické práce. Na tomto základě se tak rychle uchytily a rozšířily příklad brigád komunistické práce.

Zvláštní důraz, který byl kladen v období vzniku hnutí brigád socialistické práce v naší zemi na politickomorální stránku jejich činnosti kolektivů soutěžících o nový titul, a pozornost, kterou tato nová stránka socialistické soutěže k sobě přirozeně poutala, vysvětluje silnou tendenci hnutí rozšířit se i do sféry nevýrobní. Tato tendence je ovšem výrazem zdravé skutečnosti; projevem jednoty smýšlení různých vrstev pracujícího lidu, jejich touhy postupovat v jednotném šiku, žít skutečně socialisticky, jít dál v budovatelském úsilí.

Avšak vlastní sférou socialistické soutěže je materiální výroba, oblast vytváření „reálných hodnot“ — řečeno slovy historického usnesení o uspořádání první „komunistické soboty“. V této sféře má socialistické soutěžení své kořeny a z ní čerpá věčně se obrozující podněty. K rozvoji materiální výroby, k rozvoji růstu produktivity práce musí také být zaměřena. Z toho hlediska i podstatu nové formy socialistické soutěže tvoří závazky ekonomické a k nim se těsně pojící závazky ke zvyšování kvalifikace. Specifickým rysem těchto závazků je úsilí o všestranné zdokonalování a spoluvytváření nové techniky, o uplatňování výsledků vědy ve výrobě (to platí ovšem i pro zemědělství); a takovéto úsilí je ovšem nemyšlitelné bez zvyšování kvalifikace.

V organické jednotě s těmito základními stránkami soutěže o titul brigáda socialistické práce se musí rozvíjet i všechno ostatní úsilí brigád socialistické práce vyjádřené principem: být příkladem ve všem. Toto úsilí představuje jeden

ze základních specifických znaků nové formy soutěže. Bez něho by byla narušena sama podstata nové formy soutěže. Politickomorální závazky nepředstavují jen jakýsi „přívěsek“ ekonomických závazků, něco „vedlejšího“. Jsou organickým výrazem snah o všestranné pozvedávání kultury a uvědomění pracujících mas, bez něhož si nelze vytváření nového poměru k práci představit. Celá podstata hnutí brigád socialistické práce tedy záleží v organickém spojení závazků neekonomického a ekonomického charakteru. Základním kritériem hodnocení každého jednotlivého kolektivu je přitom praktický, tj. především ekonomický výsledek jeho úsilí. Ve světle těchto výsledků je třeba hodnotit důslednost a soustavnost kolektivního úsilí o pozvednutí morálně-politické úrovně každého jednotlivce. Izolované abstraktní posuzování výsledků soutěžícího kolektivu v oblasti neekonomické by víceméně nutně vedlo k moralizujícímu chápání otázek výchovy, jež je spjata s jistou vratkostí morálně-politických kritérií všude tam, kde jsou otázky komunistické výchovy a morálky chápány subjektivně, idealisticky, bez vztahu k praktickým otázkám boje o nový řád.

Pod tímto zorným úhlem je pochopitelné stanovisko vyjádřené v usnesení ÚV KSČ, orientující hnutí brigád socialistické práce na sféru výrobní.

Zpozdilé by ovšem bylo, chtít jakoukoli činorodou iniciativu pracujících omezovat. To platí i pro všechna hnutí v mimovýrobní sféře, která byla inspirována heslem „socialisticky pracovat a žít“. K těmto snahám (například na školách), nelze zaujímat nezúčastněné a pasivní stanovisko. Je třeba hledat pro ně formy odpovídající specifickým podmínkám toho či onoho prostředí: „Zásadně je třeba říci, že hnutí brigád socialistické práce, v němž jde právě o spojení ekonomických a politickomorálních závazků, má své místo v materiální výrobě, kde také vzniklo. Na ostatních úsecích, iniciativu jejichž pracovníků ÚV KSČ plně oceňuje, bude podporovat hnutí vyjadřující heslo „socialisticky pracovat, socialisticky žít““.²⁰

*

Usnesením ústředního výboru KSČ o rozvoji hnutí brigád socialistické práce skončilo první období ujasňování principů nové formy socialistické soutěže. Nové hnutí zcela zřejmě vykrytalizovalo a zakotvilo pevně v celkovém proudu socialistické soutěže. Z tohoto proudu vzniklo, čerpá své síly a k jeho dalšímu rozvoji přispívá. Obohacuje formy rozvoje iniciativy pracujících mas a samo se touto iniciativou — v zájmu převratné socialistické praxe — nepřetržitě obohacuje a prohlubuje.

P o z n á m k y

¹ Z rozboru provedeného na základě průzkumu závazků soutěžících kolektivů v Praze (v druhé polovině roku 1959) vyplynulo, že závazky neekonomického charakteru se zaměřují hlavně těmito směry:

a) Zvyšování kvalifikace i všeobecného vzdělání (návštěva odborných i vysokých škol, dokončení středoškolského vzdělání, absolvování večerních škol práce, účast v lidových kurzech ruštiny atd.).

b) Zvyšování znalostí teorie marxismu-leninismu (např. účast celého kolektivu v Roku stranického školení apod.).

c) Veřejná práce ve společenských organizacích (včetně národních výborů — přijímání a vykonávání funkcí).

d) Návštěva kulturních podniků všeho druhu. Tvůrčí přístup ke kultuře, prohloubení citových stránek života člověka. Aktivní podíl v kulturním životě, ve sportu.

e) Otázky rodinného života příslušníků kolektivu.

f) Osobní život (vystupování, boj proti opilství, překonávání přežitků vůbec, výchova nových morálních rysů všech členů kolektivu).

g) Kulturnost práce, pracovního prostředí, péče o kvalitu a vzhled výrobků, socialistická péče o stroje atd. Udržování čistoty a pořádku na pracovišti. (Viz *Nová mysl*, 1960, č. 1, str. 180.)

² Viz výťah z usnesení ÚV KSČ (Za rozvoj hnutí brigád socialistické práce), *Život strany*, 1960, č. 1, str. 8. — V usnesení se hovoří o 10 000 soutěžících kolektivech a asi 100 000 soutěžících. Podle zpráv denního tisku stoupl koncem února počet soutěžících kolektivů na 13 090. Z celkového počtu soutěžících kolektivů vzniklo asi 800 kolektivů v prvních třech měsících (do konce února 1959). Přírůstek v dalších měsících činil průměrně tisíc kolektivů. Tempo rozvoje hnutí je tedy poměrně rovnoměrné (o něco se zvýšilo v posledních měsících). V dalším vývoji se toto tempo nepochybně zvýší. Již z toho je patrné, jak je významné, ujasňovat plně podstatu nové formy socialistické soutěže; bez tohoto předpokladu není cílevědomá politická a organizační práce směřující k urychlení rozvoje nového hnutí myslitelná.

³ O problematice nového hnutí bylo uspořádáno již několik konferencí: v Ostravě (červenec 1959), v Plzni (prosinec 1959), v Praze (leden 1960) aj.

⁴ Velmi významným dokumentem, jenž ukazuje cesty dalšího rozvoje ideologické práce, je usnesení ÚV KSSS z ledna 1960 „O úkolech stranické propagandy v současných podmínkách“. (*Kommunist*, orgán ÚV KSSS, 1960, č. 1, str. 10–24.) Mimořádný důraz se v tomto usnesení klade na sepětí ideologické práce se životem, úplné překonání roztržky mezi propagandou a politickou praxí.

⁵ *Nová mysl*, zvláštní číslo 1959, str. 73.

⁶ *Život strany*, 1960, č. 1, str. 11.

⁷ *Marx–Engels*, Vybrané spisy, sv. II, str. 421.

⁸ Viz *Spisy V. I. Lenina*, sv. 29, str. 406.

⁹ *Tamtéž*, str. 405.

¹⁰ *Lenin*, Spisy, sv. 27, str. 201.

¹¹ *Marx*, Kapitál I, str. 351–352.

¹² *Lenin*, Spisy, sv. 27, str. 199–200.

¹³ Z Eisenhowerova poselství Kongresu „O stavu Unie“ (viz *Rudé právo*, 8. ledna 1960).

¹⁴ Viz *Spisy V. I. Lenina*, sv. 29, str. 425–426.

¹⁵ *Kommunist*, 1958, č. 17, str. 13.

¹⁶ Z celkového počtu 13 000 soutěžících kolektivů obdrželo dosud titul brigáda socialistické práce něco málo přes tři sta kolektivů (titul udělují po všestranném projednání a schválení v závodě orgány Krajské odborové rady).

¹⁷ O mimořádné pozornosti, která je věnována mamajskému hnutí, se zmiňuje brožura zpracovaná účastníky stranické studijní delegace, která navštívila v roce 1958 SSSR. Brožura vyšla pod názvem „O některých zkušenostech z výchovné práce KSSS“ (Herbolt, Homr, Láb — Praha 1959, str. 5).

¹⁸ *Život strany*, 1960, č. 1, str. 8.

¹⁹ Mnoho zkušeností ze socialistického soutěžení měly kolektivy horníků z Dolu Nosek v Truchlovicích (kladenský revír), které 30. 11. 1958 jako první v republice vyhlásili závazky morálněpolitického charakteru vedle závazků ekonomických a přihlásily se ke hnutí, které krátce před tím vzniklo v SSSR. O kolektivech, které vznikly v prvním období existence nového hnutí platí vůbec, že šlo většinou o vyspělé a zkušené kolektivy. Na příkladu brigády dilodovoutého Vovsa z Automobilových závodů Klementa Gottwalda v Praze se ukazuje ve zprávě *Rudého práva* (16. 2. 1960), že „mnohým kolektivům nestačil úzký rámec komplexních brigád a přecházejí na novou formu — do soutěže o titul brigáda socialistické práce“. O kolektivu traktorového střediska ve Valticích píše *Rovnost*, orgán KV KSČ v Brně (12. 3. 1960), že „vynechal málo soutěží ve svém oboru“ a vznikl již počátkem padesátých let jako „mládežnická brigáda“, která zvítězila v mnoha soutěžích a byla často vyznamenána jako vzorné středisko. Oba kolektivy vstoupily do soutěže o titul brigáda socialistické práce počátkem roku 1959.

²⁰ *Život strany*, 1960, č. 1, str. 9.

НЕКОТОРЫЕ НОВЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ В РАЗВЕРТЫВАНИИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО СОРЕВНОВАНИЯ

Развитие инициативы трудящихся в последний период строительства социализма привело к кристаллизации новой формы социалистического соревнования — движения бригад социалистического труда. Это движение в нашей стране (подобно тому, как и в некоторых других странах социалистического лагеря) развёртывается по образцу советского движения бригад коммунистического труда. Новое движение в общем характеризуется тем, что соревнующиеся коллективы, стремящиеся получить звание „бригады социалистического труда“, помимо экономических обязательств политико-морального характера принимают мысленно лозунг: „Учиться по-социалистически работать и жить!“

Значение нового движения с точки зрения нужд строительства нового строя и, в особенности, с точки зрения нужд социалистического воспитания очевидно. Поэтому автор в связи с анализом исторических условий возникновения нового движения подробно прослеживает и внутреннюю связь между процессом перевоспитания масс и их созидательной инициативой. Определяются основные знаки нового движения, исходящие из всестороннего применения принципа примера — основного принципа социалистического соревнования, целью которого является главным образом поднятие широких масс трудящихся до уровня передовых работников. Основной принцип, проникающий в стремления участников нового движения, вкратце можно выразить словами: Служить примером во всём. Это намерение поддерживается коллективным усилием и идёт главным образом в следующих направлениях: 1) Своё участие при решении экономических вопросов строительства соревнующиеся выражают не только единовременным обязательством, а долговременным усилием, причём конкретные задачи и требования всё повышаются в соответствии с нуждами места работы. 2) Соревнующиеся непрерывно и требовательно повышают свою специальную квалификацию и уровень общего образования, создавая таким образом реальные предпосылки для трудового и творческого подхода каждого члена коллектива к решению основного вопроса повышения производительности труда — к полному использованию, усовершенствованию и участию в создании новой техники. 3) Соревнующийся коллектив активно влияет на все личные жизненные условия на работе и вне работы, на всю культуру жизни, поведение на работе, в семье и в обществе каждого отдельного члена коллектива, создаёт активную товарищескую среду. Экономические обязательства представляют собой основу соревнования и в движении бригад социалистического труда. Обязательства морально-политического характера органически примыкают к ним. Поэтому это движение развивается в сфере материального производства. Усилие соревнующихся в своей совокупности существенно ускоряет развитие производительности труда, удаление существенных различий между физическим и умственным трудом и превращение труда в первую жизненную необходимость.

Движения бригад социалистического труда и коммунистического труда являются движениями одного типа; это имеет основное значение для широкого обмена опытом обоих движений. В обоих случаях происходит применение тех самых принципов, но в разных стадиях развития социалистического общества. Из этого вытекают также существенные различия в степени развития движения коллективов социалистического труда и коммунистического труда. Движение бригад социалистического труда является выражением инициативы масс в стремлении к завершению строительства социализма. Его задачи следует понимать в полном соответствии с содержанием и формой этого основного лозунга партии на данном этапе развития.

Перевела Н. Куршова

EINIGE NEUE ELEMENTE IN DER ENTWICKLUNG DES SOZIALISTISCHEN WETTBEWERBS

Die Entfaltung der Initiative der Werktätigen in der letzten Etappe des sozialistischen Aufbaus hat zur Entstehung einer neuen Form des sozialistischen Wettbewerbs geführt, zur Bewegung der Brigaden der sozialistischen Arbeit; diese Bewegung entwickelt sich in unserem Lande (ähnlich wie in einigen Ländern des sozialistischen Systems) nach dem Vorbild der sowjetischen Brigaden der kommunistischen Arbeit. Die neue Bewegung ist im allgemeinen dadurch gekennzeichnet, daß die im Wettbewerb stehenden Kollektive, die den Titel „Brigade der sozialistischen Arbeit“ anstreben, im Sinne der Parole „sozialistisch arbeiten und leben

lernen“ gleichzeitig mit ökonomischen Verpflichtungen diejenigen von politisch-moralischen Charakter annehmen.

Die Bedeutung der neuen Bewegung, besonders im Lichte der mit dem Aufbau der neuen Ordnung und mit der sozialistischen Erziehung verbundenen Bedürfnissen gesehen, liegt auf der Hand. Deshalb analysiert der Autor zugleich mit den historischen Bedingungen, die zur Entstehung der neuen Bewegung geführt haben, ausführlich den inneren Zusammenhang zwischen dem Prozeß einer Umerziehung der Massen und deren Aufbauwillen. Er gelangt zu einer Festlegung von Hauptmerkmalen der neuen Bewegung, die einer allseitigen Anwendung des Prinzips eines Vorbildes, dem Grundprinzip des sozialistischen Wettbewerbs entspringen, bei welchem es sich vor allem um Hebung der breitesten Massen der Werktätigen auf das Niveau der besten Arbeiter handelt. Der Hauptgrundsatz, der das Streben der Teilnehmer an dieser neuen Bewegung durchdringt, kann mit einem kurzen Satz ausgedrückt werden: in jeder Hinsicht als Beispiel dienen. Diesem Vorsatz liegt kollektives Streben zugrunde und er ist vor allem in folgender Richtung abgezielt: 1. Ihre Teilnahme an der mit dem Aufbau verbundenen Lösung von ökonomischen Fragen bekunden die Wettbewerber nicht nur in einer einmaligen Verpflichtung, sondern in langfristiger Bestrebung, in deren Verlauf sich die konkreten Aufgaben und Ansprüche im Einklang mit den Anforderungen des Arbeitsplatzes stets erhöhen; 2. die Wettbewerber erhöhen ununterbrochen und anspruchsvoll ihre Qualifikation und Allgemeinbildung und bereiten somit die reellen Voraussetzungen vor für einen aktiven und schöpferischen Zutritt eines jeden Kollektivmitgliedes an die zu lösende Schlüsselfrage heran, die Erhöhung der Arbeitsproduktivität — die neue Technik vollständig auszunützen, zu vervollkommen und sie mitzugestalten; 3. das im Wettbewerb stehende Kollektiv übt einen aktiven Einfluß aus auf alle persönlichen Lebensbedingungen in und außer der Arbeit, auf die ganze Kultur des Lebens, das Benehmen jedes einzelnen Kollektivmitglieds in Arbeit, Familienkreis und Gesellschaft, es schafft ein kameradschaftliches aktives Arbeitsmilieu. Die ökonomischen Verpflichtungen sind die Grundlage des Wettbewerbs auch bei der Bewegung der Brigaden der sozialistischen Arbeit; daran schließen sich organisch die Verpflichtungen moralisch-politischen Charakters an. Deshalb entfaltet sich diese Bewegung in der Sphäre der materiellen Produktion. Die Bestrebungen der Wettbewerber beschleunigen wesentlich die Entfaltung der Arbeitsproduktivität, die Überwindung der Hauptunterschiede zwischen der körperlichen und geistigen Arbeit und die Umwandlung der Arbeit in primäres Lebensbedürfnis.

Die Bewegung der Brigaden der sozialistischen Arbeit sowie jene der kommunistischen Arbeit sind Bewegungen ein und desselben Typs; dies ist von grundsätzlicher Bedeutung für beide Bewegungen. Es geht darum, die gleichen Prinzipien in verschiedenen Reifestadien der sozialistischen Gesellschaft zur Geltung zu bringen. Daraus ergeben sich auch die wesentlichen Unterschiede hinsichtlich des Entwicklungsgrades der Kollektive der sozialistischen und kommunistischen Arbeit. Die Bewegung der Brigaden der sozialistischen Arbeit ist der Ausdruck einer Initiative der Massen in ihrer Bestrebung um die Vollendung des sozialistischen Aufbaus. Ihre Parolen müssen in voller Übereinstimmung mit Inhalt und Form dieser Grundparole der Partei in einer gegebenen Entwicklungsstufe aufgefaßt werden.

Übersetzt von R. Merta